

libros non alium habuisse auctorem præter alia argumenta (de Dialogorum S. Greg. lib. v, Labbæus de Script. tomo I, pag. 391; Mabillon., præfat. ad Acta SS. Benedict., § 2, tomo I), non Isidorus tantum in libello de Scriptoribus ecclesiasticis, sed et in

A prologo Paulus noster, ejus sancti pontificis æqualis, egregie comprobant. Late agit de aliquot Emeritensium pontificum, præsertim Pauli, Fidelis et Massonæ, rebus gestis.

AD EXTERUM RES HISPANAS AMANTEM.

Hispaniam nostram cunctis sæculis ingeniorum alticem non, opinor, tam caudex erit, qui ignoret; non tam invidus, qui contra contestatam et inconcussam tot monumentorum fidem inficiri audeat. Mitto antiquissimos, qui apud Strabonem (Geog. III) inter Hispaniæ populos sapientia putabantur excellere, et litterarum studiis utebantur, et venerandæ vetustatis volumina habebant; poemata, leges quoque versibus conscriptas e sex annorum millibus, ut aiunt. Cæteri enim Hispani usum habebant litterarum non uno quidem genere, nec una illis lingua. Mirum certe in iis, quibus semper

..... Omnia in armis
Lucis causa sita, et damnatam vivere paci;

teste Italico (Punic. III), Hispano vate. Pacatis quippe et togatis artibus florere inter sagorum usum et armorum strepitum a natura inditum, non exemplo comparatum est. Mitto etiam illam felicissimam scriptorum Hispanorum segetem, quæ ab Augustæo ævo ad Neronianum ipsos

Romanos rerum dominos, gentemque togatam,

cum facundissimos oratores, et clarissimos vates illis Hispania pepererit ut Latinus Pacatus Panegyri. ad Theodosium Aug. nostrum ait, omnigenæ eloquentiæ professione admirata est. Unde semper cum ingeniorum principe Augustino (VIII de Civit., c. 11) Hispanos sapientes possumus appellare. Illorum etsi multa præclara ingenii monumenta satorum livore perierint, pleraque tamen propitiante bono ipsorum genio cum feliciori cupiscunque gentis hac de re proventu, satente invidia, possunt comparari. Ex iis præter tot millia, quæ in pretio apud omnes et fructu sunt, non pauca in antiquissimis rarioris notæ bibliothecis hactenus delitescunt, quæ ab eruditibus cognita et laudata, majus de se aliis excitarunt desiderium. Aliquot G. Loaisa, A. Morales, J. Mariana, atque doctrina et auctoritate præstantes viri communis juris reip. causa fecerunt. Aliquot etiam ego cum tineis adhuc et blattis incredibili rei litterariæ damno rixantia, e tenebris eruta, ad vetustissimas membranas composita, et notis illustrata, editioni parata habeo. Quorum quidem catalogum hic libenter merito texerem, ni piceatus et tagaces quorundam ardelionum manus timerem, quos Harpyiarum more in modestiorum sibi que dissimillimorum scrinia involantes

Convectare juvat prædas et vivere rapto;

Quippe quibus,

..... fœdissima ventris
Proluvies, uucæque manus.
(Virg. in Æneid.)
..... Rostra apta rapinis,
..... Unguibus hamus iunct.
(Ovid. VI Fast.)

Verum enimvero Carnam sive Cardineam nympham Kal. lun. suillo lardo veteri ritu (Ovid. VI Fast.) placabo. ut vel hos Fidentinos (Martial. I, epig. 30, 54, 73), Autolycos (Homer. Iliad. x, Odys. λ, et Ovid. VI Met.), Cleptas (Plaut. Trucul.) Æsopi graculos (Horat. ad Pison.) et

Bonorum malas carminum lavernas
(Auson. ad Th.)

averruncet, aut saltem præsentem audacissimis

Imponat plagiaris pudorem.
(Mart. I, ep. 33.)

Certe, etsi innocuæ librorum licentiæ

Tristius haud illis monstrum, nec sævior ulla
Pestis et ira deum Stygiis sese extulit undis;
(Virg. Æn. III.)

Naturæ tamen melioris beneficio ita comparatum habemus, ut quoties hæc

Turba sonans prædam pedibus circumvolat uucis,

et alienas, et utcumque harpagatas effrontissimo

Polluit ore dapes;

exemplo indicio suo ipsa editionis sæditas et errorum seges

..... Traducit manifesto^a carminis furto.

Experimento apud nos heri et nudius tertius didicimus; hodie etiam timemus. Verum dum illi ementatæ et emendicatæ samæ larva circumferuntur, nos veris in remp. litterariam et in patriam meritis, de utraque (uti hactenus et fortasse an non inutiliter fecimus) optime mereri σύνθεσι non desinemus.

EXEMPLARIA PAULI AB EDITORE COLLECTA.

1. Ex ecclesiæ Toletanæ bibliotheca litteris Gothicis exaratum.

2. Gothicum ex bibl. Regia Hieronymiana apud Scoticum. Existimo olim fuisse ex Carazedano S. Valerii monasterio. Vidit etiam Amb. Morales

vir cl. et de Hisp. optime meritis, nostri regii muneri ascecla. Plura hic sunt Pauli exemplaria Latinis litteris exscripta, quæ non otii nostri fuit illa omnia conferre.

3. Ex Bibl. illust. D. Joannis Bertrami a Guevara

^a Al. *crimins*. Utrumque in exempl. Mart. I. b. I, ep. 54, legitur, et utrumque prædones nostri committunt

archiep. Compostellani, supremi Italici consuii præsidis; dono accepi ab illust. D. Ferdinando de Vera et Vargas archiepiscopo episcopo Cuscensi, regio consiliario, magno magni avunculi nepote. Latinis litteris transcribitur a viro docto, ut apparebat, ipso in limine indicabatur.

4. Etiam Latinis litteris scriptum ex bibl. viri nobilis D. Joan. de Fonseca et Figueroa amici, huius olim nostri; in seren. Ferdinandi Hisp. Infantis, cardinalis Toletani bibliothecam postea translatum. Quod quidem ex Bertramiano, cum iisdem mendis scateret, transcriptum crediderim.

5. Etiam Latinum, ab Alvaro Gomezio a castro Eulaliensi viro cl. Franciscus Pisa Toletanus Th. D. mihi, dum viveret, amicissimus habuit.

6. Latinum, Antonii Cotarrivæ regii consiliarii, et Toletanæ Ecclesiæ et Academiæ scholarchæ, illustris. Didaci Hispaniarum præsidis fratris viri cl. cognati mei, omnium emendatissimum.

7. Gothicum, manu illust. Garsia Loaisa archiep. Toletani in aliquot locis interpolatum. Habui a Petro Salazar de Mendoza, canonico Toletano, cujus obitum nuper omnes boni nobile que luxerunt.

8. Gothicum aliud, quo usus fuit magnum Hispaniæ decus, Joan. Mariana S. J., amicorum meorum princeps. Habent hodie illius socii, apud quos Toleti tumultus. Sed nullo p̄ cineres ornantur monumento, nullo distinguntur titulo. Nec opus, cum viro illi incomparabili cælum præmium fuerit, orbis sepulcrum, fama inscriptio.

PAULI EMERITANI

DIACONI

DE VITA PATRUM EMERITENSIVM.

Præfatio.

Virorum orthodoxorum, maximeque catholicorum, prorsus, vera nullus esse ambigat miracula, quæ, sanctissimus egregiusque vates Romanæ præsul urbis Gregorius, inflammatus paracliti charismate Spiritus,

^a *Pauli.* Quem multi hactenus desiderantes, de eo honorifice meminerunt, uti illustriss. Cæsar cardinalis Baronius tom. VII, ad an. Dom. 539. Garsias Loaisa Giron archiepisc. Toletan., Hispaniarum primas, not. ad concil. Tolet. III, et viri doctissimi, Ambr. Morales, historiographus regius, l. b. II, Chron. Hisp., cap. 71, et tractatu de Libris ad historiam auxiliaribus tom. II prælixo pag. 3, et not. ad D. Eulogii Memor. SS., lib. II, cap. 1; Joan. Mariana S. J., lib. V de Rebus Hisp. cap. 15; Hieron. Romanus Hisp., Augustin., lib. II Hist. Eccl. Hisp., c. 27; Ludov. de Angelis Lusit., Augustin., lib. IV de Laud. B. Aug., c. 20; Cornel. Lancilotus Belgæ, August., lib. II de Vit. S. Aug., c. 8; Joan. Marquez Hisp., Augustin., c. 12; Origin. Erem. S. Aug.; Bernardus Britto Cisterciensis, historiog. Lusitan., lib. VI Monarch. Lusit., cap. 19 et 20; Hieronym. Romanus S. J., cap. 16 Hist. Emerit. apud Joan. Marq.; Gaspar Escolanus reg. Valent. rer. historiog. lib. II Hist. Valent., cap. 12; Franciscus Padilla ecclesiæ Malacitanæ thesaurarius, cent. VI Hist. Eccl. cap. 50, et cent. VII, cap. 17; Martinus Carrillo, abbas Montargonensis, in Annal. non semel; Barnabas Mereno de Vargas, civis et senator Emeritensis, discours. 24 Nob.; L. Rufericus Carus, not. ad M. Maxim. Chronic. ad an. 576-590.

^b *Diaconi Emeritensis.* Bene ut a Paulo alio Emeritensi episcopo, de quo noster Paulus cap. 5 meminit, discernatur. Præterea ipse Paulus hic se diaconatus, honore illustrem prædicat cap. 1 cum ait: *Ego indignus, et omnium peccatorum primas erita Christi,* etc.

^c *Liber de Vita et miraculis Patrum Emerit.* Ita in omnibus fere Mss.; in aliquo, *Vitæ PP. Emeritens.* sed placet inscriptio prima, quæ eam quam Dialogis suis D. Gregorius Magnus præfixit, representat; quemque se maxime imitari testatus est Paulus initio hujus operis. Gregoriana *ἐνυπόγραφον* sic se habet: *De Vita et miraculis Patrum Italicorum.* Sed de vitæ,

^c *an vitis?* Pro vita Gregorius Turonensis præfatione lib. de Vita PP. sui sæculi, cum ait: *Quæritur a quibusdam utrum VITÆ sanctorum, an VITÆ dicere debeamus?* A. Gellius et alii grammaticorum *VITÆ dicere voluerunt.* Num Plinius auctor in III Artium Grammaticæ lib. ait: *VITÆ antiqui cujuscunque nostrum dixerunt. Sed grammatici pluralem non putant habere VITAM.* Unde manifestius est, rectius dici *VITAM PATRUM, quam VITAS, quia cum sit diversitas meritorum virtutumque, una tantum omnes vita corporis alit in mundo.* Quam sententiam secuti videntur Evagrius monachus, qui apud Honorium Augustin. cap. 40 de illust. Eccl. Script., scripsit *multa necessaria monachis, scilicet VITAM PATRUM;* necnon Pelagius diaconus, qui apud Sigebertum, cap. 116 de Eccl. Script. transtulit in Latinum de *VITA et doctrina Patrum lib. XVI;* quemadmodum Joan. subdiaconus apud emend. cap. 17, transtulit de *Græco in Latinum de VITA et doctrina Patrum lib. I.* Pro *VITIS* tamen obtinuit usus in *VITIS PATRUM,* de quibus plura eruditiss. amicus ille noster, ac de Ecclesia Dei et rep. litteraria optime, si quis alius, meritis, quem incredibili utriusque dispendio utraque ad plures abeuntem pride luxit, H. Rosweydydus S. J., Prolegom. I in Vit. PP.

^d *Præfatio.* In Mss. hæc præfationis et capitulum distractio prorsus deest. Continuata libelli hujus series legatur, ut Plinianis operibus, aliisque ex antiquitate scriptoribus accisisse testantur omnes, qui vetustas manuscriptis evolvendis operam impenderunt; nosque non semel sumus experti. Accessere viri docti, qui tædii levandi causa, et studiosæ juventutis adjuvandi studio in capita sectionesve opera antiquorum partiti sunt, feci nonnunquam eventum, aliquando secus; unde erroribus e veræ lectionis truncatione natis ansa sæpe præbita est, quæ dignoscendis averruncandisque lyncea eruditorum acies cum fructu sæpius intenta fuit. Paulo Emeritensi eandem adhibuit operam (ut reor) primus, quisque ille fuit, hujus operis transcriptor; nam in duobus quæ habui execu-